

Fjord
kommune

Målsettingar og strategiar

for bruken av midlar til

Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

Drenering (grøfting)

Tiltak i beiteområde

2020 – 2024

Utsikt mot Stordal (Foto: ukjent)

Innhald

Bakgrunn.....	2
Organisering av arbeidet	2
Bruken av midlane til SMIL, drenering og tiltak i beiteområde.....	2
Interesse for bruk av midlane.....	3
Kommuneplanen	3
Landbruksmeldinga for Møre og Romsdal	3
Utfordringar framover	4
Generelt.....	4
Kulturminne.....	4
Kulturlandskap.....	4
Ferdseltiltak/stiar.....	5
Ureining	5
Andre utfordringar	5
Målsetting med bruken av dei økonomiske virkemidlane	5
SMIL-midlar	5
SMIL-midlar	6
Drenering.....	6
Tiltak i beiteområde.....	6
Andre viktige kriterier for prioritering.....	6
Søknadsfristar og handsaming	6
Vilkår ved tildeling av midlar alle ordningar.....	7
Tilskotssatsar	7
SMIL	7
Drenering.....	7
Beiteområde	7
Timesatsar som kan nyttast.....	7

Bakgrunn

SMIL vart overført til kommunane i 2004 for å styrke det lokale sjølvstyret og å gje kommunane betre høve til å sjå landbrukspolitikken i samanheng med andre samfunnsoppgåver.

I tillegg fekk kommunane ansvar for tilskot til drenering i 2013 og tilskot til tiltak i beiteområde i 2020. For SMIL skal prosjekta og tiltaka prioriterast ut i frå lokale målsettingar og strategiar. Verkemidla er styrt av forskrifter som ein finn i Lovdata. Desse sentrale forskriftene gjeld for arbeidet:

- Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).
- Forskrift om tilskudd til drenering (grøfting) av jordbruksjord. □ Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområde.

Føremålet med SMIL-ordninga er å ivareta natur- og kulturminneverdiane i kulturlandskap og redusere ureininga frå landbruket. Tilskotet er for tiltak som går ut over den vanlege jordbruksdrifta. Prosjekta og tiltaka skal prioriterast ut frå lokale målsettingar og strategiar. Kommunen skal fastsette overordna retningslinjer for prioritering av søknader, med søknadsfrist og vilkår.

Tilskot til drenering er fastsett sentralt gjennom forskrift. Tilskotet kan utbetalast til tidlegare grøfta jordbruksjord samt tiltak for å redusere faren for erosjon og overflateavrenning.

Tilskot til tiltak i beiteområde er fastsett gjennom eiga forskrift. Føremålet med tilskotet er å legge til rette for best mogleg utnytting av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og å fremme fellestiltak i beiteområde.

Organisering av arbeidet

Etter forskrifta for SMIL-midlane § 8 skal kommunen fastsette overordna retningslinjer for prioritering av søknader. Dei skal utarbeidast i dialog med fylkesmannen og næringsorganisasjonane i jordbruket lokalt. Strategiplanen skal godkjennast av formannskapet i kommunen. Forvaltninga av tilskotsordningane er delegerte til den administrative landbruksforvaltninga, organisert under Plan og Miljø.

Bruken av midlane til SMIL, drenering og tiltak i beiteområde

Tilskot vert normalt utbetalt når arbeidet er ferdig. Dersom planlagde tiltak ikkje vert utført innan fristen som normalt er 3 år, kan ein søkje utsetjing i 2 år. Dersom tilskotet ikkje vert brukt, vert tilskotet trekt inn. Midlane kan då løyvast på nytt til andre søkjarar. Inndregne midlar blir brukt til prosjekt som er søkt på etter fristen.

Interesse for bruk av midlane

Etterspurnaden etter SMIL-midlane har vore så stor at midlane har vore brukt opp kvart år. Spesielt gjeld dette «gamle» Norddal kommune. Interessa for drenering har vore mindre.

Kommuneplanen

I samfunnsdelen til kommuneplanen som no skal utarbeidast for Fjord kommune bør det settast opp mål og retningslinjer for ulike område.

For næringsutvikling bør hovudmålet vere at kommunen skal ha eit lønnsamt næringsliv og eit sterkt kompetansemiljø, som vert omtala som berekraftig og nyskapande.

Ein må satse på vidareutvikling av primærnæringane og sjå på landbruket som ein viktig ressurs. Ein bør mellom anna:

- Motivere grunneigarane og vere ein aktiv medspelar for grunneigarane som ser, eller ynskjer å utvikle fleire moglegheiter på eigen gard
- Arbeide for å utnytte ressursane og moglegheiter i primærnæringane, for å skape nye arbeidsplassar t.d. innanfor Inn på tunet, opplæring eller andre område

Satsinga på reiseliv basert på natur, kultur og helse bør stå sentralt ved å

- Stimulere grunneigarane til stell og pleie av kulturlandskapet
- Motivere til vedlikehald og restaurering av gamle bygningar
- Synleggjere kulturlandskapet og dei gamle skikkane, og bruke produktet innan turisme.

For miljø og berekraftig utvikling bør hovudmålet vere at aktivitetane i lokalsamfunnet vårt skal skje innanfor bereevna i naturen med tiltak som i minst mogleg grad går ut over naturverdiane.

Kommunen skal:

- Bevare jordbruksareala
- Halde ved lag ubrotne grønne korridorar frå fjord til fjell
- Sikre større samanhengande område med høg landskaps- og opplevingskvalitet

Ta vare på biologisk mangfald (nøkkelbiotopar, sjeldne og kravfulle vegetasjonstypar)

Dette må vere fundamentet for desse ordningane.

Landbruksmeldinga for Møre og Romsdal

I Landbruksmeldinga for Møre og Romsdal 2017 sto det at landbruksnæringa si fremste oppgåve var å produsere mat i tråd med marknaden. Ved sidan av dette forvaltar næringa store fellesverdier.

Landbruket er grunnlaget for kulturlandskap og levande bygder og er viktig for økonomisk

verdiskaping og sysselsetting. Likevel står næringa ovanfor store utfordringar: Strukturendring, dårleg lønsemd og svak rekruttering.

Landbruket skal vere synleg i samfunnet og halde ved like og utvikle godt omdømme som mat og matsikkerheit, berekraft og kulturverdiar. Det er eit mål å ta vare på jordbruket sitt produksjonsareal og auke beitebruken både i areal og tal dyr. Det er også eit mål at Møre og Romsdal fylke skal vere eit fylke som vil arbeide for å nå nasjonale mål om klimagassreduksjonar og forureining frå landbruket.

Overordna mål i landbruksmeldinga som kan vere aktuell for SMIL- ordninga, drenering og tilskot til beiteområde:

- Auka verdiskaping — meir basert på lokale ressursar
- Auka beitebruk
- Ta vare på produksjonsarealet
- Miljø- og klimavennlege løysingar
- Redusert avrenning frå landbruksareal

Utfordringar framover

Generelt

Fjord kommune er ein stor landbrukskommune. Strukturendringane i landbruket har gått frå mange små bruk til få store bruk. Det har vore stor investeringsvilje med fleire nye og større driftsbygningar dei siste åra. For desse er det aktuelt med større og betre beite i tillegg til ureiningstiltak. Dette er også er eit nasjonalt mål for SMIL-midlane.

Mindre bruk og ikkje aktive bruk kan ha meir tid til istandsetting av gamle bygg, steingardar og anna. Tilskotet kan brukast til å stimulere ønska utvikling. Samarbeid mellom fleire personar kan vere ei god løysing.

Kulturminne

Steingardane våre utgjer viktige kulturminne og linjer i landskapet. Samtidig har dei ein funksjon som skilje mellom eigedomar eller gjerde. Der steingardane er godt bygde, bør ein kunne løyve midlar til reparasjon. Kvernhus, utslåttløer og andre sefrak-registrerte bygningar har stor verdi som kulturminne.

Kulturlandskap

Kulturlandskap og biologisk mangfald vert best teke vare på ved eit aktivt landbruk. Det meste av jordbruksarealet i kommunen er framleis i bruk, men beite og bratte eller små slåttemarkar gror att. Dei er ikkje lenger rasjonelt haustande med dagens haustingsutsyr. Utsikt forsvinn. Slikt areal vil lettast verte stelt om det vert rasjonelle gjerdeordningar for beiting av husdyr. Gamle eller

manglande gjerder gjer beiting utfordrande. Det bør vere eit villkår å fjerne både gamle gjerde og piggråd når ein set opp nytt gjerde.

Rydding av slåtte- og beitemark som veks att er eit anna mål. Biologisk mangfald, artar som er raudlista og sjeldne er avhengig av beiting og slått. For gjerding i utmark innanfor SMIL-ordninga må det vere preg av tidlegare aktivitet, som brenning, styving eller seterdrift for å få tilskot. Der hogstfelt kan gje rasjonelle beite, gjerne nær driftsbygning bør ein kunne få tilskot til nye gjerde.

Ugrastynning er eit forsømt felt, spesielt der jorda vert lite brukt. Vi ser knappsiv, høymole og syregras/solleie breier om seg der drifta er svak. Men dette er tiltak som kjem inn under ordinær landbruksdrift, utan ekstra tilskot.

Ferdseltiltak/stiar

Å opne gamle stiar gjennom kulturlandskapet og gjere det attraktivt for ferdsle er eit anna tiltak som kjem mange til gode. Det kan vere spesielt aktuelt der ein har utkikkspunkt og kulturminne, men også der ein berre har kulturlandskap. Rydding av utkikkspunkt, grunder, grusing, skilting og rasteplassar kan vere aktuelle tiltak. Dette er aktuelt som samarbeidsprosjekt mellom fleire aktørar. Det vil gje auka trivsel i bygdene på fleire vis.

Ureining

Fjord kommune er ein stor landbrukskommune med mange store gardsbruk. Det vert brukt mykje tungt utsyr på gardsbruka og godt drenerte areal er viktig for å auke bereevna. Tilskot til drenering er ei eiga ordning. SMIL-midlane kan godt brukast til avskjeringsgrøfter i beite og for å opne tidlegare lukka elvar, eller førebygging av erosjon av elvar/flaumsikring (hydrotekniske tiltak). Det kan vere endra driftsopplegg, bygningsendringar eller oppsamlingsanlegg/reinseanlegg. Rundballeplast er ei ureiningskjelde om det kjem på avveggar. Tak på utelager for gjødsel kan hindre avgassar. Lagerplass med drenering for rundballar er aktuelt. Det same gjeld oppsamling av avrenning for utekve.

Andre utfordringar

Tidlegare har mykje av SMIL-midlane gått til gjerding, også mot nabo. Eit samarbeid på tvers av nabogrensene hadde gitt betre bruk av midlane med inngjerding av større areal med mindre mengde gjerdemateriell. Slike samarbeidstiltak bør difor prioriterast før enkelttiltak.

SMIL-ordninga dekkjer som oftast berre ein liten del av kostnaden. Men ei løyving kan samordnast med andre tilskotsordningar, slik som kulturminnefondet og miljøverntilskot. Kommunen bør rettleie om moglegheitene til å søkje fleire ordningar.

Målsetting med bruken av dei økonomiske virkemidlane

SMIL-midlar

1. Hindre attgroing av kulturlandskapet og tap av biologisk mangfald
2. Tiltak som fremjar beitebruk

3. Redusere ureining frå jordbruket
4. Ta vare på viktige kulturminne og kulturmiljø, og andre element i kulturlandskapet
5. Hindre forfall og sette i stand eldre, verneverdige bygningar
6. Legge til rette for ferdsel til viktige kulturminne og kulturmiljø

Når det gjeld drenering og tiltak i beiteområde, går dette fram av dei sentrale forskriftene under føremål § 1.

Prioritering av bruken av dei økonomiske virkemidlane

SMIL-midler

1. Hindre attgroing og fremje beitebruk i kulturlandskapet
2. Ureiningstiltak i jordbruket
3. Stell av kulturminne og kulturmiljø
4. Tiltak som fremjar ålmenta sin tilgang til kulturlandskapet
5. Verneverdige bygningar

Drenering

Etter forskriftene skal tiltak der dreneringa både gir auka jordbruksproduksjon og reduserer faren for ureining av vatn prioriterast.

Tiltak i beiteområde

Forskriftene gir ikkje spesielle føringar med omsyn til prioritering ut over det som kjem fram i forskriftene § 1. Å fremme fellestiltak står under føremålet for ordninga og bør takast omsyn til ved ei eventuell prioritering.

Andre viktige kriterier for prioritering

Tiltak med klimaeffekt

Alle søknadene skal vurderast i høve til naturmangfaldlova.

Søknadsfristar og handsaming

Søknadsfrist for SMIL-ordninga, beiteområde og drenering er 1. mars kvart år med løyving innan utgangen av april. Det skal søkjast elektronisk via Landbruksdirektoratet sine nettsider med nødvendige vedlegg.

Dersom ikkje alle midlane vert løyvd, eller midlar blir trekt inn, kan ein ha ny søknadsfrist/tildeling til hausten.

Om ein ikkje har nok midlar og søkjar får avslag, kan det søkjast på nytt neste søknadsomgang.

Søknadane vert handsama og vedtekne av Plan- og miljøavdelinga, og løyvingane vert refererte i formannskapet.

Ordninga blir kunngjort via Fjord kommune sine heimesider eller via andre tenlege digitale løysingar.

Vilkår ved tildeling av midlar alle ordningar

- Tiltak som er starta opp kan ikkje tildelast midlar
- Det vert ikkje løyvd tilskot til arbeid med gravemaskin ved rydding/skjøtsel av gamal kulturmark
- Der grunneigar ikkje er søkjar, må skriftleg løyve frå grunneigar leggast ved søknaden
Leigeavtalen bør vere på 10 år
- Søkjar vert ikkje prioritert om ein har søknadar frå tidlegare år som ikkje er avslutta
- Kommunen kan sette vilkår for arbeidet og for vedlikehald i inntil 10 år
- 25 % av dei løyvde midlane vert haldne tilbake inntil arbeidet er utført og rekneskapen er godkjent
- Arbeidsfristen er 3 år. Fristen kan forlengast til maksimalt 5 år

Tilskotssatsar

SMIL

For alle SMIL-tiltak kan ein løyve inntil 50% av godkjent kostnadsoverslag Det er eit øvre tak for kostnadsoverslag på kr 200. 000,-.

Drenering

Til systematisk grøfting er tilskotet inntil kr 2.000,- pr. daa. Ved anna grøfting er satsen kr 30,- pr. løpemeter inntil kr 2.000,- pr. daa.

Beiteområde

Investeringsiltak inntil 50 %. Elektronisk overvakingsutstyr og planleggings- og tilretteleggingsprosjekt inntil 70 %. For elektronisk overvakingsystem gjeld dette for inntil 50 % av dyretalet i besetninga/beitelaget.

Timesatsar som kan nyttast

- Person kr 350,- pr. time
- Person med motorsag/ryddesag kr 400,- pr. time
- Person med traktor kr 550,- pr. time
- Person med gravemaskin kr 660,- pr. time

Ved rydding/skjøtsel/gjerding av gammal kulturmark til beite maks kr 3.300,- pr. daa.

Satsane kan endrast av administrasjonen i takt med prisstigning og Innovasjon Norge sine satsar.